

På historisk rundtur omkring Bylderup m.m.

Længde: 20 km

Al færdsel og ophold på veje og stier sker på eget ansvar. Hunde **skal** føres i snor. God tur!

Turen starter i Bylderup, hvor Surreroj munder ud i Engvej. Gå mod øst ad Engvej.

Engvej er en forholdsvis ny vej, som blev etableret i 1932, 65 år efter banens indvielse. Før måtte folk fra Bylderup køre over Lendemark for at komme til stationen i Bylderup-Bov. Det var dog muligt at gå fra Bylderup (Surreroj) til stationen i Bylderup-Bov med en sti langs med banen, kaldet "Æ Panelsti".

Drej til højre ad Slogsherredsvej, som er en af de gamle veje, herredsvejen fra Hajstrup via Bylderup og Lendemark til Bredevad. Vejen var en af de bedre. Det fortælles, at der var 4 broer i Bylderup Sogn og de lå alle over åerne på denne herredsvej.

Herredsfogeden boede på Hajstrupgård (Slogsherredsvej 94). Han var øverste embedsmand, en slags dommer og "politimester", i Slogsherred. Et embede som blev nedlagt i 1919.

Drej til venstre ad markvejen ved Slogsherredsvej 85. Vejen fører fra Hajstrup til Karlsruå og var bønderne i Bylderups vej til marker og enge langs med Uge Bæk.

Før 1900 var engene meget værdifulde. De blev værdisat efter, hvor mange læs hø, de kunne give. Hø var et vigtigt vinterfoder til kreaturerne. I dag ligger mange enge ubenyttet hen og anses ikke for at have den store værdi.

Drej til venstre ad førstkommande markvej – kaldet Gl. Dravvej. Vejen går gennem et område, som tidligere var meget fugtigt. Det blev kaldt "Æ Drav".

Drej til højre ad markvej langs banen. Vejen er anlagt af banen og en fortsættelse af den såkaldte "panelvej", som gik langs banen fra krydset Engvej-Surreroj til Karlsruåvej.

Drej til højre ad Karlsruåvej. Vejen fører forbi Karlsruå, som er gammel adelsgård, hvis historie kan føres tilbage til begyndelsen af 1200-tallet. Den har gennem tiden tilhørt forskellige godser. Under Karlsruå hørte bl.a. hele Duborg, 7 gårde i Bylderup, Søllingvrå vandmølle og Vestergård i Burkal. Her boede lensfogeden til 1780, hvor den overgik til selveje. Lensfogeden var godsejerens embedsmand. Han skulle bl.a. opkræve fæsteafgifter og skatter samt sikre, at fæsterne passede deres pligter.

Efter Karlsruå krydses Terkelsbøl Å, som lidt sydvest for Karlsruå løber sammen med Uge Bæk.

Drej til venstre ad Duborgvej.

Vejen fører forbi Ny Karlsruå, Duborgvej 10, som er udstykket i 1928 fra Karlsruå, da to brødre delte Karlsruå.

Drej til venstre ad Hedsvej. Banen krydses og Terkelsbøl Å krydses igen.

Drej til venstre ad Søllingvråvej. Vejen fører forbi Søllingvrå Vandmølle, som ligger Søllingvråvej 5. De nuværende bygninger er resterne af den oprindelige vandmølle. Mølle og møllehjul er ikke bevaret. Tidligere lå mølledammen mellem

Søllingvråvej 3 og grusvejen til møllen afgrænset mod syd af Terkelsbøl Å.

Bønder i Bylderup havde møllepligt til Søllingvrå Vandmølle. Dvs. de havde pligt til at lade deres mel male på møllen. Møllepligten eksisterede fra 1617 til 1852. Og i løbet af få år efter møllepligtens ophævelse var Søllingvrå Vandmøllens størrelse forbi.

Drej til højre ad Dravmarkvej. Drej til venstre ad Nystadvej og straks efter til højre ad markvej mod nord.

Drej til højre ad Slogsåvej. Drej til venstre ad markvejen langs engen. For at kunne avle mere hø og eftergræsning begyndte man i 1800-tallet at stemme vandet op i årene i en periode, så vandet flød ud over engen og tilførte den slam og næringstoffer. Der har været 9 skotter (stemmestækker) i Slogsåen. Den ene har været i Slogsåen ca. 300 m fra krydset Slogsåvej - markvejen.

Markevejen slår et skarp sving til venstre ved Bylderup. På modsatte side af engen i Lendemark ligger den tidligere præstegård. Til højre for præstegården på engen lå tidligere præstegårdens blegeplads "Blegen", der hvor man blegede vasketøj, som blev skyllet i åen og lagt til tørre i græsset på Blegen.

Drej til højre ad Nystadvej. Vejen fører gennem den gamle landsby Bylderup. Tidligere lå gårdene - 15 stk.- på nordsiden af vejen mod Slogså. Gårdene lå med en lille mai - mark ved bygningerne. Enge og Agerjord lå udenfor byen. Om sommeren drev bønderne kreaturer gennem byen morgen og aften. Skolebørnene gav derfor vejen øgenavnet "Æ Muchallø".

Fortsæt over Slogsherredsvej ad Bylderup Kirkevej, som er en fortsættelse af den gamle landsbygade, forbi Præstegården, Kirkekroen og Bylderup Kirke.

Præstegården er forholdsvis ny. Den er opført i 1982. Den oprindelige præstegård lå i Lendemark.

Kirkekroens historie kendes tilbage til 1700-tallet. Det var en traditionel kro med landbrug. De nuværende bygninger er fra 1904 og kun stuehuset er bevaret. Krodriften ophørte i 1950'erne. I 2004 købte menighedsrådet kirkekroen og ombyggede den til sognehus.

Bylderup Kirkes ældste dele stammer tilbage fra 1200-tallet. Kirken er udvidet og ombygget af flere gange. Det nuværende udseende fik kirken i 1952 efter en renovering, hvor den blev ført tilbage til sin oprindelige romanske skikkelse.

Bylderup Kirke var oprindelig hovedkirken i Slogs Herred. Herredsfogedslægten på Hajstrupgård har sat sit præg på kirken. Slægten har bekostet en del af kirkens inventar og en mindetavle på nordvæggen fortæller om slægtens historie. På sydvæggen hænger en mindetavle for de 34 omkomne fra sognet i 1. Verdenskrig 1914-18.

Drej til højre til Bylderup Kirkes parkeringsplads. Fortsæt ad Æ Slogsåsti. Stien er etableret i forbindelse med et byfornyelsesprojekt i 2006. Tidligere var der ingen stiforbindelse mellem Bylderup og Lendemark.

Drej til venstre ad Gravløkke. Sogneskellet mellem Bylderup og Burkal sogn passerer ved

første stikvej mod venstre. Det er et kuriosum at Gravløkke-kvarteret ligger både i Lendemark og Bov ejerlav, og dermed i 2 sogne.

Fortsæt ad Mølleengen mod Slogsgaden. På Mølleengen har der tidligere ligget en korn- og foderstofforretning, deraf kommer navnet.

Drej til venstre ad Slogsgaden og kort efter til højre ad Tranekærvej.

Drej til venstre ad markvejen mod Banevej. Vejen fører forbi "Mejeriskoven", som er plantet på en del af det tidligere "Bylderup-Bov og Omegns Mejeri"s grund. Andelshaverne erhvervede en stor grund, således de havde plads til fremtidige udvidelser.

Fortsæt ad Smedeland. Banen krydses igen. Vi kommer til industrikvarteret. Til venstre ligger det tidl. slagteri "Bylderup-Bov og Omegns Export-slagteri", hvor der var byggeri (Bov Bryg) i en kort årrække.

Drej til højre ad Smedeland efter Smedeland 15. Tidligere lå 2 grovvarefirmaer i industrikvarteret, hvoraf det ene er byens ældste virksomhed. De ejes i dag af samme firma, Danish Agro.

Fortsæt af markvejen mod vest, en af de gamle fællesveje til markerne på Bov Mark.

Drej til venstre ad Kvænholtvej. Ejendommene Kvænholtvej 7 og 9 kaldes "Snorreom" (Snur-om).

Drej til venstre ad Bovvej, som fører gennem den gamle landsby Bov. Bov var en mindre

landsby som adskiller sig fra de omkringliggende landsbyer, idet den ikke ligger ved en Å.

Drej til højre ad Bov Tværvej. Drej til højre ad Burkal Skolevej og straks efter til venstre ad Åløkke. Til venstre for vejen ligger Slogs Herreds Spejderhus, hvor KFUM Slogs Herreds Gruppen holder til. Huset udlejes efter aftale. Vejen ender ved det tidligere rensningsanlæg, som nu er nedlagt.

Drej til venstre ad trampestien gennem "Æ Krat" og følg stien langs hestefold til Åløkke. "Æ Krat" er en naturteltplads, hvor der er mulighed for at overnatte efter aftale med Spejderhuset.

Fortsæt ad stien mellem Åløkke og engen. Følg stien til højre og straks til venstre forbi Enggården, som er et plejehjem, der drives af Danske Diakonhjem. Det er områdets største arbejdsplads. Enggården har et større haveanlæg, som stien går igennem. Midt i haven står skulpturen "Den nedgående sol", af kunstneren Sten Jensen, Mors. Og i den østlige del af haven er en indhegning med rådyr. I haven er der borde og bænke, som frit kan benyttes.

Drej til højre ad stien over Kinserbroen. Slogsåen krydses. Den er samtidig sognegrænsen mellem Bylderup og Burkal Sogn.

Følg markvejen til venstre mod Bylderup, en af de gamle fællesveje. Det var tidligere bønderne i Bylderups vej til marker og enge langs Slogsåen mod vest. Området blev kaldt Bylderup Vestermark.